דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין טז.

בנשיא שבט שחטא. ובאחת מכל מיתות ב"ד: דרב אדא בר אהבה לקמן: **וכתחילתה של ג'**. כך דינה לעולם אם נפלה ממלוכת נחלה כשבט: **קלפי אורים ותומים.** בים נוחלין (ב"ב דף קכב.), מפורש: **אע"ג דקטלינן ביחיד.** דדינא של שבט בסקילה אפ"ה בדינא דדיינין ליה דבעי ע"א ולא בדינא דיחיד בכ"ג: **לשעריך.** לב"ד שבשעריך דהיינו סנהדרי קטנה ואי אתה מוציא (ה) כולה אלא כסנהדרי גדולה: [1]דרבי חמא בר' יוסי לקמן: **אפיא הודה הודה.** בגניבת הסקר כתיב (דברים יח) לך הגניבא אשר יזיד ובזקן ממרא כתיב (שם יז) והאיש אשר יעשה בזדון מה זקן אינו נסרג אלא ב"ב המרה על פי ב"ד הגדול דכתיב (שם) וקמת ועלית אף עניא אינו נידון אלא בבית דין הגדול: **והא הודה.** דזקן ממרא: **כי כתיבא בקטלא כתיבא דיחיד בעשרים ושלשה.** דכי כתיב וקמת ועלית בהורלה כתיב שבאין (ב) לשאולו מה יורו ואחר לעירו ואם הורה לעשות כבתחילה נידון כשאר המומתין בכ"ג דהא לא תני במתניתין (דף ב.) ולא את זקן ממרא: **דכר דכר מסמרלאסו.** בגניבת בקטליה כתיב (דברים יח) אשר יזיד לדבר דבר וגו' ובהמרלאת זקן כתיב (שם) ועשית ע"פ הדבר: **וליהדר וקן ממרא וינמר.** קטלי' בסנהדרי גדולה הוה הודה מגניבת דהא בקטלא דתרוייהו כתיב הודה וימת מה גניבת בסנהדרי גדולה דהא גמרינן מהמרלאת זקן אף מיתת זקן בסנהדרי גדולה ונתני במתני' (דף ב.) ולא את הזקן ממרא אלא בב"ד של ע"א: **דכר דכר.** הך גזירה שוה דדכר דכר גמיר ליה האי תנא מרבינא אבל הך דהודה הודה לא גמיר ליה מרבינא וקל וחומר אדם דן מעצמו ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן קיבל מרבו הלכה למשה מסיני דאיכא למימר קרא למילתא אחריתא אתא וכן הלכה רווחת בישראל: **יביאו אליך.** ומשה במקום שבעים ואחד קאי: **דבריו של גדול.** דינו של בעל שררה כגון נשיא וכהן גדול: **והאי הנא.** דדרש דבר גדול דבר קשה למה לי תרי קראי: **שורו של כהן גדול.** אם המיתה אים: **מדקא מיבעיא ליה שורו.** שמע מינה שורו הוא דמספקא ליה משום דכתיב (שמות כא) וגם בעליו יומת כמיתת בעלים אבל אחר ממונו פטינא לן דבשלשה כלל דיני ממונות: **כל דברי.** ואפילו ממונו ליבעי סנהדרי גדולה: **ודילמא.** הא דקא מדכר קרא בסנהדרי גדולה משום שאילת אורים ותומים הוא אתא לאשמעינן דבסנהדרין באורים ותומים ובן ולמלך וכן למשוח מלחמה אבל לא להדייוט ולעולם לענין לצאת למלחמה יוצאין בלא רשות סנהדרי: **כנור.** נקב שלו כלפי לפון היה ובגילה רוח לפונית מנשבת דקיימא לן (נכבא בתרא ד' כה.) מרבע רוחות מנשבות בכל יום מזרחית מנבקר ורוח דרומית בחצי היום ומערבית בתחילת לילה ולפונית בחצי לילה כהלך חמה שמהלכת ממזרח לדרום ומדרום למערב וממערב לפון ותניא ביבמות (דף נב.) כל אומן מרבעים שנה שהיו ישראל במדבר אף על פי שנזופים היו ולא נשבה להם רוח לפונית ביום לא היה יום שלא נשבה להם רוח לפונית בחצי הלילה אלמא חצות לילה עת נשיבתה לעולם ופעמים שהיא מנשבת אף ביום והיא רוח נוחה ויפה לבריות והיום מאיר בה: **והיה דוד עומד ועוסק בתורה.** כדכתיב חצות לילה אקום (תהלים קיט): **קומן.** פרנסה מועטת: **ואין הכור ממלא מחולייתו.** עוקר חולית מכור עמוק ומחזר והשליכה לתוכו אינו מתמלא בכך. כלומר אין סיפק בידינו לפרנס עניים שבתוכנו: **ונמלכין בסנהדרין.** נוטלין רשות מהן והיינו מתני': בניהו

בנשיא שבט שחטא עסקינן מי לא [6]אמר רב אדא בר אהבה [1]כל הדבר הגדול יביאו אליך דבריו של גדול האי נמי גדול הוא עולא אמר רבי אלעזר בבאין על עסקי נחלות וכתחילתה של ארץ ישראל מה תחילתה שבעים ואחד אף כאן שבעים ואחד אי מה [2]תחילתה קלפי אורים ותומים וכל ישראל אף כאן קלפי אורים ותומים וכל ישראל אלא מחוורתא כדרב מתנה רבינא אמר לעולם בשבט שהודח ודקא קשיא לך בדינא דרבים דיינינן ליה אין אע"ג דקטלינן ביחיד [8]אבי דינא דרבים דיינינן ליה מי לא [3]א"ר חמא בר' יוסי א"ר אושעיא [2]והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא וגו' איש ואשה אתה מוציא לשעריך [3]ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך הכא נמי איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך: [4]לא את נביא השקר: מנהני מילי א"ר יוסי בר' חנינא אתיא [23]הזדה [4]הזדה מזקן ממרא מה להלן בשבעים ואחד אף כאן בשבעים ואחד והא הזדה כי כתיבא בקטלא הוא דכתיבא וקטלא בעשרין ותלתא הוא אלא אמר ריש לקיש גמר [3]דבר מהמראתו ולהדר זקן ממרא ולגמר הזדה הזדה מנביא השקר דבר דבר גמיר הזדה לא גמיר: ולא את כהן גדול: מנהני מילי [7]אמר רב אדא בר אהבה דאמר קרא [1]כל הדבר הגדול יביאו אליך דבריו של גדול מיתיבי דבר גדול דבר קשה אתה אומר דבר קשה או אינו אלא דבריו של גדול כשהוא אומר [6]את הדבר הקשה יביאון אל משה הרי דבר קשה אמור הוא דאמר כי האי תנא דתניא דבר גדול דבריו של גדול אתה אומר דבריו של גדול או אינו אלא דבר הקשה כשהוא אומר הדבר הקשה הרי דבר קשה אמור הא מה אני מקיים דבר גדול דבריו של גדול והאי תנא תרי קראי למה לי חד לצואה בעלמא וחד לעשייה ואידך א"כ לכתוב או גדול גדול או קשה קשה מאי גדול ומאי קשה שמע מינה תרתי בעי רבי אלעזר שורו של כהן גדול בכמה למיתת בעלים דידיה מדמינן ליה או דילמא למיתת בעלים דעלמא מדמינן ליה [9]אמר אביי מדקא מבעיא ליה שורו מכלל [7]דממונו פשיטא ליה פשיטא מהו דתימא הואיל וכתב כל הדבר הגדול [8]כל דבריו של גדול קא משמע לן: אין מוציאין כו': מנהני מילי [10]אמר ר' אבהו דאמר קרא [7]ולפני אלעזר הכהן יעמוד [1]הוא זה מלך וכל בני ישראל אתו זה משוח מלחמה וכל העדה זה סנהדרי ודילמא לסנהדרי הוא דקאמר להו רחמנא דלישיילו באורים ותומים אלא כי הא דאמר רב אחא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא [8]כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו והיה מנגן מאליו מיד היה דוד עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו אמרו לו אדונינו המלך עמך ישראל צריכין לפרנסה אמר להן לכו והתפרנסו זה מזה אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי [9]ואין הכור מתמלא מחולייתו אמר להם לכו פשטו ידיכם בגדוד מיד יועצין באחיתופל ונמלכין בסנהדרין ושואלין באורים ותומים אמר רב יוסף מאי קרא ואחרי

מה תחילתה קלפי אורים ותומים. הא דאמר כרים הדר (עירובין דף פג.) גבי יהושע דלא אשכחן דאיצטריך ליה לאלעזר לשאול באורים ותומים לאו אחלוקת האהרן קאמר דגזירת הכתוב היא אלא כשאר דברים הצריכים לשאול באורים ותומים שהיה נגלה לו בנבואה: **איש** ואשה אתה מוציא לשעריך.

הכא לא תשיב עיר אים ואף על גב דכפ' אלו דברים (עמוס דף סו: ושם דף עו.) גבי פסח בטומאה אמר אים נדחה ואין ליבור נדחים ואפילו כל העיר טמאה נדחים לפסח שני עד דאיכא רוב ישראל [5] שאני הכא משום דמיגיו שמילק הכתוב בין יחידים למרובים כמו בין עיר הנדחת ליחיד: **אין** הבור מתמלא מחוליותו. פי"ה כגון אם עקר חולית מבור עמוק וחזר והשליכו לתוכו אין הבור מתמלא ממנה ולא יתכן דאמרינן בפ' הרואה (ברכות דף נט.) כשנטל הקב"ה ג' כוכבים מכימה והבית מבול לעולם ומילא הנקב מעט ופירן ולימליה מדידיה ומשני אין הבור מתמלא מחוליותו וי"מ דקרקע שרגילין להניח על שפת הבור קורין חולית כי הכיא לתקן (עירובין דף פג.) חוליית הבור והסלע שהם גבוהים עשרה וקאמר אין הבור מתמלא מאותה חולית ור"ת פירש מחוליותו היינו ממקורו דאין מתמלא הבור מיס ממקור נביעתו וכן מוכח במדרש דאמר אין הבור מתמלא מחוליותו אלא אם כן ממשיכין לו מיס ממקוס אחר: ואחרי

[1] (לקמן יח:), [2] (לקמן קיג.), [3] (ע' תוס' כתובות לח: ד"ה אימתא), [4] (לקמן יח:), [5] (לקמן יח:), [6] (יומא עג: ע"פ מנה לישבן), [7] (דף ביהושפ מצמני קרא כך פירש"י ביומא עג.), [8] (ברכות ג.), [9] (שם דף נט.), [10] (ל"ל לפני ד"ה לשעריך).

תורה אור השלם

1. וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וְהָיָה כָּל הַדָּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ הֵם וְהָקֵל מֵעָלֶיךָ וְנָשְׂאוּ אִתָּךְ: שמות יח כב
2. וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהִוא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ אֶת הָאִישׁ אוֹ אֶת הָאִשָּׁה וְסָקַלְתָּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ: דברים יז ה
3. אַךְ הַנָּבִיא אֲשֶׁר יָזִיד לְדַבֵּר דָּבָר בְּשִׁמִי אֶת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַנָּבִיא הַהוּא: דברים יח כ
4. וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְזָדוֹן לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ אֶל הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשָׁרֵת שָׁם אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: דברים יז יב
5. וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן הַמָّקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ: דברים יז י
6. וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת אֶת הַדָּבָר הַקָּשֶׁה יְבִיאוּן אֶל מֹשֶׁה וְכָל הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ הֵם: שמות יח כו
7. וּלְפֵנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְיָ עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה: במדבר כז כא

גליון הש"ס

גמ' אי מה תחילתה קלפי. עיין שבועות דף טו ע"ש תוס' ד"ה שאין: **שם אבר אביי מדקא מיבעי ליה.** עיין לקמן דף יח ע"ב ועפ"ז: **תוס' ד"ה איש** וכו' **שאני הכא.** עיין תוס' מולין דף כט ע"ש ד"ה אים:

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה לשעריך וכו' ואי אתה מוציא כל העיר כולה: (ב) ד"ה והא הודה כו' שנאמר לשאול מה יורו:

מוסף רש"י

הוא זה מלך. דהא ביהושע מצמנם קרא (יומא עג.). **וכל בני ישראל אתו.** מי שכל בני ישראל אתו לצאת למלחמה אחריו (שם). **כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד.** ועקבי לגד לפון, כיון שהגיע **חצות הלילה רוח צפונית מנשבת בו.** דאמר מר (ב"ב כה.) מרבע רוחות מנשבות בכל יום, שם שעות לפונית של יום מנשבת רוח מזרחית מהלך האחמה ושם אחרונות רוח דרומית ובתחלת הלילה רוח מערבית ובחצות הלילה רוח לפונית (ברכות ג.). **ואין הבור מתמלא מחוליותיו.** העוקר חולית מכור כרי וחזר והשליכו לתוכו אין מתמלא בכך, אף כאן אם אתה מכין לעניים שבו חזרות אין מתמלא בכך. אף הדרך יכולי יהילך יכינו מלב ומשחת והכסיסו מאדר מלחמה (שם). **ונמלכין בסנהדרין.** נוטלין מהם רשות כדי שיתפללו עליהם (שם). **ושואלין באורים ותרומים.** אם יגליהו (שם).

עין משפט נר מצוה

קלב א ב מיי' פ"ד מהל' ע"ז הלכה ג:
קלג ג מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ה סמג עשין לו:

רבינו חננאל

וכו' והשניא דאמר והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה איש או אשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל השבט כולו אל שעריך. רב מתנה אוקמה למתניתין בנשיא שבט שחטא שנידון בשבעים ואחד. ועולא אמר ר' אלעזר אוקמה בבאין על עסק נחלות. וכן מפורש בירושלמי בחורש שבין שני שבטים היא מתניתא. פי' חורש יער: **ולא** את נביא השקר אלא בע"א אתיא הזדה הזדה. כתיב בנביא השקר בזדון דבור הנביא ובזקן ממרא ת) (בקטלא כתיבא כתיב רעשית ע"פ הדבר והא הזדה כי כתיבא והמראתו היא בע"א) אבל הרינתו בכ"ג היא ומשני ריש לקיש אלא דבר דבר גמר בנביא השקר כתיב אשר יזיד בנביא ובזקן ממרא כתיב כי יפלא ממך דבר למשפט. ואקשינן וליהדר זקן ממרא ולגמר הזדה הזדה מנביא השקר מה זה בע"א אף זה בע"א ופרקינן דבר דבר גמיר דאיכא למימר מופנה הוא הזדה הזדה לגופיה בא: **ולא** את כהן גדול אלא בע"א מנא לן כדתניא את הדבר הגדול דבריו של גדול פי' כל דבר בדיני נפשות של כהן גדול לא יהיו אלא בב"ד הגדול: **בעי** ר' אלעזר שור של כ"ג בכמה מדבחיב וגם בעליו יומת למיתת בעלים דידיה מדמינן ליה בע"א או למיתת בעלים בעלמא מדמינן ליה בכ"ג ולא אימשיטא ומדבעי שור מכלל דממונו (פשיטא) ליה דלאו למיתה דידיה דמי אלא כממונא דעלמא: **אין** מוציאין למלחמת הרשות כו'. מנא לן א"ר אבהו דאמר קרא ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו וגו' הוא זה מלך וכל ישראל אתו זה משוח מלחמה וכל העדה זו הסנהדרין ודחינן התם לסנהדרין הוא דאתא דאמר רחמנא דלישיילו באורים ותומים אלא כי הא כנור תלוי למעלה ממטתו של דוד כו' עד כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו אמרו לו ישראל צריכין פרנסה. אמר להן ילכו ויפרנסו זה מזה. א"ל אין הקומץ משביע את ארי ואין בור מתמלא מחוליותו. פי' החופר בור אם יחזור העפר שהוציא ממנו לתוכו אינו מתמלא עד שתוסיף בו עפר אחר ועוד ראינו מפורש אין בור מתמלא מחוליותיו מן

ת) נראה דסבר כאן וא"ל ומקון ממנה כתיב והאיש אשר יעשה בזדון ופרקינן הוא כי מתיבא בקטלא כתיב והמראתו הוא כע"א וכו'

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com